

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА ОЛЕГІВНА

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я В МИКОЛАЇВСЬКІЙ
ОБЛАСТІ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи за другим рівнем вищої освіти (магістр)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Відповідно до ст. 49 Конституції України «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування» [33]. Протягом 2020-2021 рр. ця норма Конституції стала чи найактуальнішою, особливо у період пандемії COVID-19, яка внесла суттєві корективи у наше повсякденне життя. У зв'язку із введенням уряду карантину та його продовженням збільшилось фізичне, психологічне та економічне навантаження на працівників, що, у свою чергу, стимулювало до розробок нових механізмів публічного управління у сфері охорони здоров'я.

Здоров'я людини у світі визнається настільки важливим, що по перше входить до складу розрахунку індексу людського розвитку та являється рівнем суспільного розвитку країни, а з іншого – є індикатором ефективного публічного управління.

Системна криза, яку в останні роки переживає Україна, створює серйозні перешкоди для її стратегічного розвитку та економічного зростання. Експерти з публічного управління, політології, соціології, філософії та психології зазначають, що основою подолання кризи є консолідація української нації та впровадження ефективної системи публічного управління. Безпосередньо реформування вітчизняної сфери охорони здоров'я направлено на розбудову демократичної і правової держави, забезпечення її сталого і безпечного розвитку в складних умовах. Реформаторські зміни, що реалізуються в Миколаївській області включають правові, економічні та організаційні складові, метою яких є, насамперед, зміцнення здоров'я громадян.

Все це обумовлює актуальність теми дослідження та визначає його цільову спрямованість.

Стан наукової розробки теми. Питання, пов'язані з публічним управлінням системою охорони здоров'я в Україні розглядали такі вітчизняні й іноземні вчені, як: В.І. Авраменко, С.В. Антонов, О.В. Баєва, М.В. Банчук, С.Г. Бойко, І.В. Венедіктова, О.В. Гузій, В.М. Лехан, С.Г. Стеценко та ін. Дослідженням окремих питань функціонування й удосконалення публічного управління системою охорони здоров'я присвячені роботи: О.П. Борисенка, С.Б. Булеци, Ю.В. Вороненка, М.П. Денисенка, Л.В. Джемелінської, Л.І. Жаліла, О.В. Корнілової, Є.А. Кульгінського, Н.М. Орлової та інших науковців. Однак, незважаючи на значку кількість наукових праць з досліджуваного питання, у цих роботах недостатньо приділена увага удосконаленню механізмів публічного управління охороною здоров'я, особливо, в умовах пандемії

Covid-19.

Метою роботи є дослідження публічного управління охороною здоров'я в Миколаївській області.

Зазначена вище мета досягається постановкою таких **завдань**:

- розглянути публічне управління системою охорони здоров'я в Україні;
- проаналізувати результати та наслідки проведених реформ (на прикладі Миколаївської області);
- охарактеризувати стан здоров'я населення Миколаївської області;
- описати доступність надання медичних послуг для населення в закладах охорони здоров'я усіх форм власності;
- обґрунтувати необхідність удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я.

Об'єктом роботи є публічне управління вітчизняною охороною здоров'я.

Предметом роботи є публічне управління охороною здоров'я в Миколаївській області.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям даної роботи є сукупність способів наукового пізнання та загальнонаукових принципів проведення дослідження. Методи структурного аналізу та синтезу були використані при відборі наукової інформації за темою роботи та при дослідженні сутності основних понять дослідження. Формально-логічний метод використовувався при визначенні основних понять дослідження. На основі структурно-функціонального методу розглянуто публічне управління системою охорони здоров'я в Україні. Порівняльно-правовий метод застосовувався при аналізі результати та наслідки проведених реформ (на прикладі Миколаївської області). За допомогою системно-аналітичного методу охарактеризовано стан здоров'я населення Миколаївської області та описано доступність надання медичних послуг для населення в закладах охорони здоров'я усіх форм власності. На основі причинно-наслідкового аналізу обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я. Застосування логічного і діалектичного методів дало можливість зробити висновки проведеного дослідження.

Наукова новизна дослідження. Кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею у галузі публічного управління, в якій автором отримано науково-обґрунтовані результати, що розкривають окремі питання реалізації механізмів публічного управління системою охорони здоров'я в умовах реформування (на прикладі Миколаївської області), що охоплюють всі напрямки діяльності системи, поєднання

економічних, організаційних і технологічних змін з розробкою оцінки результативності реформування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що на основі аналізу чинної нормативно-правової бази та здобутків вітчизняної медико-управлінської думки в роботі розкрито окремі питання сучасного стану публічного управління системою охорони здоров'я в Миколаївській області та запропоновано заходи щодо удосконалення кадрової політики в закладах охорони здоров'я умовах пандемії Covid-19, а також обґрунтовано необхідність впровадження добровільного медичного страхування в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження апробовано у формі однієї доповіді на XXIV Всеукраїнській щорічній науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2021: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти (м. Миколаїв, 8-12 листопада 2021 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 79 сторінок, основного тексту – 70 сторінок. Список використаних джерел налічує 72 найменування. Робота містить 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми; визначено мету й основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; описано наукову новизну; встановлено практичне значення одержаних результатів; вказано апробацію результатів дослідження зазначено структуру й обсяги роботи.

У **першому розділі** «Публічне управління системою охорони здоров'я в Україні» розглянуто публічне управління системою охорони здоров'я в Україні.

У **підрозділі 1.1.** «Періодизація реформування вітчизняної системи охорони здоров'я» здійснено періодизацію реформування вітчизняної системи охорони здоров'я. Встановлено, що розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я після здобуття Україною незалежності можна поділити на чотири періоди: 1) 1991–2000 рр.; 2) 2000–2010 рр.; 3) 2010–2013 рр. 4) з 2014 р. і до теперішнього часу. З'ясовано, що для успішної реалізації трансформацій системи медичного обслуговування в Україні нагально необхідним є формування політики, яка базується на цілісній, виваженій,

прийнятій консенсусом стратегії реформи охорони здоров'я; розробка адекватного нормативно правового забезпечення, збалансованого з конституційними нормами; застосування сучасних управлінських підходів: управління змінами та проектного підходу; постійний моніторинг та оцінка для швидкого реагування на виклики і ризики, які виникають в процесі реформування, а також ретельна підготовка керівників та працівників фінансово економічних підрозділів органів та закладів охорони здоров'я щодо роботи в нових фінансово економічних умовах.

У підрозділі 1.2. «Загальні аспекти публічного управління системою охорони здоров'я в Україні» розглянуто загальні аспекти публічного управління системою охорони здоров'я в Україні. Зроблено висновок, що публічне управління вітчизняною системою охорони здоров'я ґрунтується на Конституції України, міжнародних документах та численних нормативно-правових актах та реалізується з дотриманням таких принципів як: законність, рівність; гуманізм; справедливість тощо. Сучасні підходи до публічного управління цією системою впроваджуються на основі механізму бюджетного та страхового фінансування, запровадження стандартів лікувального процесу і визначення задоволеності пацієнтів медичною допомогою, яка надається. Таке управління здійснюється вищими органами державної влади, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування, а також заклади охорони здоров'я незалежно від форми їх власності. Основними формами публічного управління у сфері охорони здоров'я є видання правових актів, індивідуальних ненормативних актів управління, здійснення безпосередніх організаційних заходів та матеріально-технічних операцій.

У другому розділі «Сучасний стан публічного управління системою охорони здоров'я в Миколаївській області» проаналізовано сучасний стан публічного управління системою охорони здоров'я в Миколаївській області.

У підрозділі 2.1. «Результати та наслідки проведених реформ (на прикладі Миколаївської області)» проаналізовано результати та наслідки проведених реформ (на прикладі Миколаївської області). Узагальнено, що сьогодні реформа сфери охорони здоров'я здійснюється за такими пріоритетними напрямками: медична реформа; громадське здоров'я; спеціалізована медицина; доступні та якісні лікарські засоби. За кожним із напрямів реалізуються завдання, спрямовані на забезпечення фінансування системи охорони здоров'я, підвищення заробітної плати медичних працівників, створення ефективної системи контролю якості надання медичної допомоги, розробка та оновлення національних галузевих стандартів та протоколів лікування, впровадження державної оцінки медичних технологій, створення конкурентного

середовища для медичних закладів, розвиток добровільного медичного страхування, розвиток державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, залучення приватного капіталу, пільгове оподаткування за рахунок податку на прибуток, розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я, розвиток телемедицини, eHealth, розвиток високотехнологічної медицини і системи трансплантації, системи екстреної медичної допомоги, забезпечення медичною допомогою пацієнтів з туберкульозом, психічними захворюваннями, впровадження та реалізація Національної стратегії боротьби з онкологічними захворюваннями, визначення основних засад та механізмів функціонування системи громадського здоров'я в Україні, враховуючи виклики та загрози пов'язані із поширенням у світі та на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», удосконалення законодавства в сфері обігу лікарських засобів з метою забезпечення прозорості фармацевтичного ринку, забезпечення розвитку медичної освіти і науки. Встановлено, що подальшими напрями реформування вітчизняної сфери охорони здоров'я в Миколаївській області є:

- підвищення рівня кваліфікації та знань медичних працівників первинної медичної допомоги шляхом їх безперервного професійного навчання на базі регіональних навчально-тренінгових центрів;
- удосконалення медичними працівниками практичних навичок та раціональне використання спеціального обладнання, що придбане для загально-лікарської практики;
- ефективне використання кадрових, матеріально-технічних ресурсів закладів охорони здоров'я;
- системний контроль якості надання медичної допомоги та виконання діючих нормативних актів України.

У підрозділі 2.2. «Характеристики стану здоров'я населення Миколаївської області» охарактеризовано стан здоров'я населення Миколаївської області. Узагальнено, що у загальному вигляді стан здоров'я населення Миколаївської області знаходиться на відносно задовільному рівні, на який впливає ряд як соціальних, так і політичних, фінансових та екологічних факторів. Проте, сьогодні на стан здоров'я населення Миколаївської області суттєво впливає погіршення демографічної ситуації – збільшення частки населення похилого віку, високий рівень смертності та водночас зменшення загальної кількості народжуваності, значний відтік працездатного населення.

У підрозділі 2.3. «Доступність надання медичних послуг для населення в

закладах охорони здоров'я усіх форм власності» описано доступність надання медичних послуг для населення в закладах охорони здоров'я усіх форм власності. Узагальнено, що медичною послугою є певні дії, що включають в себе лікування, профілактичні заходи, а також медичний огляд та інші види медичних робіт, надання яких реалізовує особистий інтересів споживачів цих послуг. Йдеться, зокрема, про такі послуги як: клінічні аналізи, консультації, а також послуги, що передбачають контроль за поширенням інфекційних захворювань (наприклад, вакцинація), проведення заходів, спрямованих на створення та зміцнення сім'ї, родинних стосунків тощо. Встановлено, що доступність медичної допомоги є важливим чинником забезпечення реалізації права на здоров'я, що визначено багатьма документами міжнародного, регіонального та національного рівнів. Сьогодні зростання потреби у якісному медичному обслуговуванні та обмеженості ресурсів у сфері охорони здоров'я ставлять перед Україною важливі завдання досягнення загального охоплення населення якісними і доступними медичними послугами. При цьому потребує розвитку плюралістична система фінансування вітчизняної сфери охорони здоров'я, широке використання різних джерел та механізмів фінансування, включаючи громадське і приватне. Обґрунтовано, що така система повинна ґрунтуватися на міжнародних стандартах і включати адекватні і зрозумілі для населення країни механізми оплати

У третьому розділі «Удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я» обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я.

У підрозділі 3.1. «Забезпеченість кадрами закладів охорони здоров'я. Удосконалення кадрової політики в умовах пандемії covid-19» окреслено сучасний стан забезпечення кадрами закладів охорони здоров'я та запропоновано способи удосконалення кадрової політики в умовах пандемії Covid-19. Зроблено висновок, що епідемія Covid-19 внесла значні корективи в життя кожної особи в Україні та світі і ще довго впливатиме на більшість сфер нашої діяльності у зв'язку з чим кожен – як роботодавець, так і працівник – повинен взяти власну відповідальність за всі дії, особливо ті, які стосуються оточуючих.

У підрозділі 3.2. «Нові підходи та напрями реформування надання медичних послуг. Необхідність впровадження добровільного медичного страхування» запропоновано нові підходи та напрями реформування надання медичних послуг, обґрунтовано необхідність впровадження добровільного медичного страхування. Встановлено, що Україні необхідно здійснити перебудову економіки охорони здоров'я, котра повинна починатися із укріплення фінансової основи галузі, із зміни загальної

схеми фінансування, що передбачає обов'язковий перехід від бюджетної системи фінансування до змішаної бюджетно-страхової системи, яка фінансується при активній участі підприємств, установ, організацій різних форм власності з елементами добровільного медичного страхування населення. Таким чином, державна політика розвитку медичного страхування як частина загальної соціальної та економічної політики держави повинна визначати основні принципи, напрями і форми економічного впливу у сфері соціального захисту населення. Медичне страхування має бути підтримано нормативно-правовою базою, удосконаленням податкової політики та державного нагляду, підвищенням фінансової надійності страховиків, страхової культури населення, підготовкою та перепідготовкою кадрів. При цьому медичне страхування повинно бути обов'язковим, що, наш погляд, призведе до зростання сильної та здорової нації, а як наслідок-сильної та ефективного економіки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено публічне управління охороною здоров'я в Миколаївській області та зроблені наступні висновки:

1. Становлення публічного управління системою охорони здоров'я в Україні відбувалося у чотири етапи: 1) 1991–2000 рр.; 2) 2000–2010 рр.; 3) 2010–2013 рр. 4) з 2014 р. і до теперішнього часу. Сьогодні таке управління ґрунтується на Конституції України, міжнародних документах та численних нормативно-правових актах та реалізується з дотриманням таких принципів як: законність, рівність; гуманізм; справедливість тощо. Сучасні підходи до публічного управління цією системою впроваджуються на основі механізму бюджетного та страхового фінансування, запровадження стандартів лікувального процесу і визначення задоволеності пацієнтів медичною допомогою, яка надається. Таке управління здійснюється вищими органами державної влади, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування, а також заклади охорони здоров'я незалежно від форми їх власності. Основними формами публічного управління у сфері охорони здоров'я є видання актів управління, здійснення безпосередніх організаційних заходів і матеріально-технічних операцій.

2. Сьогодні реформування вітчизняної сфери охорони здоров'я здійснюється за такими пріоритетними напрямками: медична реформа; громадське здоров'я; спеціалізована медицина; доступні та якісні лікарські засоби. За кожним із

напрямів реалізуються завдання, спрямовані на забезпечення фінансування системи охорони здоров'я, підвищення заробітної плати медичних працівників, створення ефективної системи контролю якості надання медичної допомоги, розробка та оновлення національних галузевих стандартів та протоколів лікування, впровадження державної оцінки медичних технологій, створення конкурентного середовища для медичних закладів, розвиток добровільного медичного страхування, розвиток державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, залучення приватного капіталу, пільгове оподаткування за рахунок податку на прибуток, розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я, розвиток телемедицини, eHealth, розвиток високотехнологічної медицини і системи трансплантації, системи екстреної медичної допомоги, забезпечення медичною допомогою пацієнтів з туберкульозом, психічними захворюваннями, впровадження та реалізація Національної стратегії боротьби з онкологічними захворюваннями, визначення основних засад та механізмів функціонування системи громадського здоров'я в Україні, враховуючи виклики та загрози пов'язані із поширенням у світі та на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», удосконалення законодавства в сфері обігу лікарських засобів з метою забезпечення прозорості фармацевтичного ринку, забезпечення розвитку медичної освіти і науки. Безпосередньо подальшими напрями реформування вітчизняної сфери охорони здоров'я в Миколаївській області є:

- підвищення рівня кваліфікації та знань медичних працівників первинної медичної допомоги шляхом їх безперервного професійного навчання на базі регіональних навчально-тренінгових центрів;
- удосконалення медичними працівниками практичних навичок та раціональне використання спеціального обладнання, що придбане для загально-лікарської практики;
- ефективне використання кадрових, матеріально-технічних ресурсів закладів охорони здоров'я;
- системний контроль якості надання медичної допомоги та виконання діючих нормативних актів України.

3. У загальному вигляді стан здоров'я населення Миколаївської області знаходиться на відносно задовільному рівні, на який впливає ряд як соціальних, так і політичних, фінансових та екологічних факторів. Проте, сьогодні на стан здоров'я населення Миколаївської області суттєво впливає погіршення демографічної ситуації – збільшення частки населення похилого віку, високий рівень смертності та водночас

зменшення загальної кількості народжуваності, значний відтік працездатного населення.

4. Медичною послугою є певні дії, що включають в себе лікування, профілактичні заходи, а також медичний огляд та інші види медичних робіт, надання яких реалізовує особистий інтересів споживачів цих послуг. Доступність медичної допомоги є важливим чинником забезпечення реалізації права на здоров'я, що визначено багатьма документами міжнародного, регіонального та національного рівнів. Сьогодні зростання потреби у якісному медичному обслуговуванні та обмеженості ресурсів у сфері охорони здоров'я ставлять перед Україною важливі завдання досягнення загального охоплення населення якісними і доступними медичними послугами. При цьому потребує розвитку плюралістична система фінансування вітчизняної сфери охорони здоров'я, широке використання різних джерел та механізмів фінансування, включаючи громадське і приватне. Переконанні, що така система повинна ґрунтуватися на міжнародних стандартах і включати адекватні і зрозумілі для населення країни механізми оплати.

5. На сучасному етапі, з метою удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я в Україні, необхідно здійснити перебудову економіки охорони здоров'я, котра повинна починатися із укріплення фінансової основи галузі, із зміни загальної схеми фінансування, що передбачає обов'язковий перехід від бюджетної системи фінансування до змішаної бюджетно-страхової системи, яка фінансується при активній участі підприємств, установ, організацій різних форм власності з елементами добровільного медичного страхування населення. При цьому медичне страхування повинно бути обов'язковим для всіх людей, що, наш погляд, призведе до зростання сильної та здорової нації, а як наслідок-сильної та ефективної економіки.

АНОТАЦІЯ

Присяжнюк О.О. Публічне управління охороною здоров'я в Миколаївській області – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття другого рівня вищої освіти (магістр).
Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню публічного управління

охороною здоров'я в Миколаївській області. У вступі обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми; визначено мету й основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; описано наукову новизну; встановлено практичне значення одержаних результатів; вказано апробацію результатів дослідження зазначено структуру й обсяги роботи. На початку роботи розглянуто публічне управління системою охорони здоров'я в Україні. Значна частина роботи присвячена аналізу сучасного стану публічного управління системою охорони здоров'я в Миколаївській області. Безпосередньо проаналізовано результати та наслідки проведених реформ (на прикладі Миколаївської області); охарактеризовано стан здоров'я населення Миколаївської області; описано доступність надання медичних послуг для населення в закладах охорони здоров'я усіх форм власності. Наприкінці роботи обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів публічного управління охороною здоров'я.

Ключеві слова: охорона здоров'я, публічне управління у сфері охорона здоров'я, медична послуга, доступність, реформування, кадрова політика.

SUMMARY

Prisyazhnyuk O.O. Public Health Management in Mykolaiv region – Manuscript.

Qualification work for obtaining the second level of higher education (master). Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

The qualifying work is devoted to the study of public management of public health services in the Mikolaev region. In the introduction the relevance and level of theme development are substantiated; the purpose and main tasks, object, subject and methods of research are determined; the scientific novelty is describes; the practical value of the obtained results of master's work is established; the structure and scope of work are indicated. At the beginning of the work the public administration of the health care system in Ukraine are considered. The main part of the research is devoted to the analysis of the current issues of public administration of the health care system in the Mykolayiv region. The results and consequences of the implemented reforms are analyzed (on the example of Mykolayiv region). The state of health of the population of the Mikolaev region is characterized. The availability of medical services for the population in health care facilities of all forms of ownership is described. At the end of the qualifying work, the need to improve the mechanisms of public health management was substantiated.

Keywords: health care, public administration in the field of health care, medical service, accessibility, reform, personnel policy.